

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת ויגש תשע"ט לפ"ק

שבת התועדות לתלמידי ישיבה גדולה

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף ע"ב

(בתפלת אהבה רבה) ותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד, ראשית התפלה שיהיה לו בינה להשכיל להטות אזנו 'לשמוע', ואז יוכל להגיע ללמוד וללמד. ואיזהו חכם הלומד מכל אדם שנאמר (תהלים קיט-צט) מכלי מלמדי השכלתי (שם ד-א).

וזהו בכל אדם, אפילו גדולי תורה היו שואפים תמיד לשמוע עוד ועוד. וכמו שפירשו דלכן נקראים חכמי ישראל בתואר 'תלמיד חכם', שגם אחר שנעשה חכם הוא נשאר עדיין תלמיד, לקבל עוד יותר ולהתחכם ביתר שאת. ומכל שכן בימי הנעורים, כל דיבור של תורה או עבודת ה' שזוכה לשמוע, מעדן את האדם ומכשירו להתעלות להתגדל להיות חכם בתורה, ולהיות עובד ה'.

וכמו כן מושפע האדם הרבה מחוש הראיה, במה שרואה בעיניו הנהגתו ועבודתו של חכמי ישראל, וכמו שאמר הכתוב (ישעיה ל"ב) והיו עיניך רואות את מוריך. לראות לנגד עיניו דוגמא חיה של חכם וצדיק, וגדולה שימושה יותר מלימודה. גם חכמי ישראל הכניעו עצמם ללכת להסתופף בצל צדיקי אמת, ולא חשו לביטול תורה של הימים הללו, כי לפעמים ביטולה של תורה זו יסודה (ובחים צט:), לראות ההתלהבות דקדושה ושמחה של מצוה, המדות טובות והעדינות בכל פרט ופרט.

ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חי, אלכה ואראנו בטרם אמות (מה-כח). ויש להבין הכוונה במה שאמר ר'ב. וברש"י פירש רב לי שמחה וחדוה. וגם להבין הלא יעקב היה מושלל מכל עניני גשמיים, וכמו שקראו הקב"ה א-ל (מגילה יח.), ואיך יצא לדרך כדי לראות את בנו, הלא ידוע כמה גדולי ישראל שלא ביקרו אבותיהם או בניהם, משום ביטול תורה ועבודת ה' בטלטול הדרך, ואיך אמר אלכה ואראנו בטרם אמות, כאילו רוצה לחטוף עוד תענוג זה בחייו קודם מותו.

הנה אנו עומדים בסיום שבת מרומם ונעלה, כאשר ישבו יחד צוות המשפיעים עם התלמידים, לשמוע דברי הדרכה וחיזוק ועידוד בעבודת הקודש שמוטל עלינו. כי זהו דרכה של תורה, לעשות עצמו כלי קיבול שיוכל לקבל מהמשפיעים, כדרכה של תורה, משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים וכו' (אבות א-א). וזה מתהווה בחוש השמיעה, להיות שואף לשמוע עוד ועוד, שכל מה שיעלה בידו לשמוע ולקבל תהיה אצלו רכוש רב. והיא מקניני התורה, שומע ומוסיף (שם ו-ו), להיות אזנו כאפרכסת, ולהכניס הדיבורים תוך תוכו. וכמו שאי אפשר להריק מכלי לכלי, רק כאשר הכלי שמקבל עומד נמוך יותר מהכלי שמשפיע לו, כן בלי הכנעה אי אפשר לקבל. ואנו מבקשים

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

ברגשי גיל ושמחה ומתוך שבח והודי' להשי"ת, הננו מגישים מעומקא דליבא, ברכת מזל טבא וגדיא יאה, קדם עטרת ראשנו

~ כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ~

לרגל השמחה השרויה במעון קדשו בהולדת הנכד בן לחתנו הרה"ג רבי ישעי' טירנויער שליט"א למזל טוב

היא רעווא שייזכה לשובע שמחות ורב תענוג ונחת דקדושה מכל יו"ח מתוך בריות גופא ונהורא מעליא עד ביאת גוא"צ בב"א.

לראות את יוסף, ללמוד ממנו עוד פרק בעבודת ה'. וזהו שאמר יעקב רב', נודמן לי כעת רב ממי שאני יכול ללמוד, כי עוד יוסף בני חי, שהגם שמסתובב במצרים שנים רבות עודנו חי בצדקו, ושנות הנעורים לא שלטו עליו להדיחו מדרך התורה. עבור רבי כזה כדאי הכל, 'אלכה ואראנו בטרם אמות', אני רוצה להכירו ולראות בעיני אותו צדיק, כי חוץ ממנו אין לי עוד רב ממי שאוכל ללמוד, ואיזה חכם הלומד מכל אדם.

*

ויאמר אלקים לישראל במראות הלילה, ויאמר יעקב יעקב, ויאמר הנני. ויאמר אנכי הא-ל אלקי אביך אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם, אנכי ארד עמך מצרימה, ואנכי אעלך גם עלה, ויוסף ישית ידו על עיניך (מו-ב). ויש להבין למה הדגיש שהתגלות זו היתה במראות הלילה דייקא. ועוד שזהו פעם הראשונה שקורא לו יעקב יעקב, וברש"י לשון חיבה, הלא גם עד עתה היה חביב לפניו ית"ש. וגם מה שהיה מיצר יעקב ואמר לו ה' אל תירא, כי לגוי גדול אשימך שם, הרי הצער יוגדל עוד יותר, שגוי גדול מבניו יצטרכו להתגורר בערות הארץ.

ונראה כי יעקב השיג שירידה זו היא התחלת קיום גזירת ה' לאברהם, כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדים וענו אותם ארבע מאות שנה (בראשית טו-ג). והתגלה לו כעת שהשיעבוד תהא במקום המזוהם היותר שבעולם, בארץ מצרים, וחשש מאד מירידה זו איך יוכלו בניו להתקיים ביהדותם במשך ימי הגלות. אבל האמת היא כי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו (עבודה זרה ג), וכאשר יש לאדם נסיונות, נותנין לו גם הכחות שיוכל להתגבר ולעמוד חי בצדקו, שאלמלא כן, לא היה מגיע לנסיון זו.

ואיתא בגמרא (כתובות לג): אמר רב אלמלי נגדוה [יסורין] לחנניה מישאל ועזריה פלחו לצלמא ע"כ. והיינו שהגם שמסרו נפשם להשרף על קדושת שמו ית', מכל מקום אם היו מייסרים אותם ביסורים, לא היו יכולין לעמוד, והוה פלחו לצלמא. והיא פליאה שכנראה שממעט במעלתם של חנניה מישאל ועזריה, ולמה הביאו זאת חז"ל שנראה כגנות. וכתב בספר חידושי הרי"מ על התורה (דף רצא). כי חז"ל רצו להורות לנו, שאין הקב"ה מנסה את האדם בנסיון שאינו יכול לעמוד בו. וכיון שגלוי היה לפניו ית"ש דאם הוי נגדוהו הוי פלחי לצלמא, לכן לא ניסה

ובשבו זו חלמתי ששאל אותי תלמיד חכם, הלא אנו יודעים שעיקר הכל הוא רק לימוד התורה, ויש לעורר הבחורים ואברכים שמבלים זמנם היקר בחבורות של ליל שישי או שבת קודש ושאר זמנים, בשיחות של עבודה, ובנגינה וכו', הלא טוב יותר ללמוד עוד דף גמרא בזמן זה. והשבתי לו, הן אכלת היום סעודת הערב, במה היה סעודתך. ואמר, בלחם, מרק, בשר, ועוד פרפראות. ושאלתיו הלא לחם לבב אנוש יסעד, העיקר היא הלחם, ולמה לך כל המאכלים הללו, תאכל עוד חתיכת פת ותהא שבע. והשיב כי קשה לאכול רק לחם, וכאשר יש עוד פרפרת טפל לה, אז יש טעם בהלחם שמשיב יותר. אמרתי לו כן היא בתורה, לכו לחמי בלחמי, התורה היא עיקר הלחם, אבל צריכין לזה פרפראות, שיביאנו להגיע לידי תורה לשמה, ולהיות לו חשקות התורה וכו', לזה צריכין לבלות זמן לשמוע ולראות, ובוזה תתעלה תורתו.

ומעתה נבוא להמכוון, הנה יעקב אבינו הגיע כבר בעבודתו למדריגה רמה, רוב ימיו היה זקן ויושב בישיבה, ועד שהיה קרוב לשמונים שנה לא מש מאהלה של תורה בבית מדרשו של שם ועבר. וגם כאשר הוצרך לעזוב הבית המדרש, ולהסתובב בבית לבן הארמי, היה כבר מלא וגדוש בתורה, עברו כבר רוב ימיו בלי חטא, על כן לא נשפע כלום מהנהגתו של לבן.

אמנם יוסף היה לו בענין זה עבודה מופלאה יותר, בחור צעיר בן שבע עשרה שנה, מתגורר יחידי במצרים ערות הארץ. מוקף בנסיונות בבית אדונו, ועוד יותר כאשר נתעלה למשנה למלך, אשר בלעדו לא ירים איש את ידו ואת רגלו, הלא בידו להגיע לכל מה שמתאוה נפש האדם, והוא עומד חי בצדקו בקדושה וטהרה זה כ"ב שנים רצופות. ראשית שנות נעוריו כאשר יצרו בתוקפו, ועדיין לא מילא שנותיו בתורה ועבודה, יש לו כחות הנפש להתגבר על יצרו, במדה זו נתעלה יוסף עוד יותר מייעקב.

והנה יעקב אבינו אחר פטירת אביו ורבותיו, היה הגדול ביותר בדורו, שלא היה לו עוד ממי לקבל. אבל כעת כאשר שמע שיוסף חי בצדקו גם בהיותו מושל בארץ מצרים, הוא מצא כעת רבי ממי שהוא יכול עוד ללמוד פרק בעבודת ה', כי הוא לא עבר נסיונות אלו. ועבור לקבל מרבי כדאי לעזוב הבית בטלטולא דגברא, גם בביטול תורה ועבודה, כדי לראות צדיק אמת, ועל כן השתוקק יעקב

אותם בזה, אלא להפילם בכבשן האש. וכן הוא בכל אדם, כל הנסיונות שעוברים עליו יכול הוא לעמוד בהן עכדה"ק.

ועל זה אמר לו ה' 'אנכי ארד עמך מצרימה', תדע שבהירידה שלך בנסיונות טומאת מצרים, אני עמך שם ביחד. אם הגעת לאיזה נסיון, אני נותן לך גם הכחות שתוכל לעמוד בה, שאם לא כן לא היית מגיע לנסיון כזה.

אך יתכן שיאמר האדם, הן אני רוצה לעבוד את ה' בכל לב, ובלי הנסיונות הללו שמקיפים אותי, הייתי מתעלה לצדיק וקדוש, ולמה מביא ה' אותי לידי נסיונות כאלו. אך הסיבה היא, כי לפום צערא אגרא (אבות ה-כב), וכפי גודל הנסיונות חשובה העבודה יותר. וזהו תכלית בריאת האדם עם יצר הרע, שמלאכים ושרפי קודש בלי נסיונות יש למעלה הרבה מאד, ואין צריכין לעבודתך. ידוע כי באנשי הצבא, מי שבא במצב קשה במלחמתו ונצח, מגיע לו עבור זה מעדא"ל מיוחד. הקב"ה אוהב אותנו ורוצה ליתן לנו מעדא"ל על עבודתינו. ולא רק כמו תכשיט של הצבא שהוא רק לשבעים שנות חייו, אלא תכשיט בעולם הבא שהוא לנצח נצחים, על כן מרוב חיבתו הוא ממציא להאדם נסיונות, ונותן לו כחות הנפש שיוכל להתגבר, כדי להטיבו באחריתו.

ולכן אחר שאמר לו אנכי ארד עמך מצרימה, אני מביא לך הנסיונות ואני נותן לך שם כחות הנפש לעמוד חי בצדקו, תדע כי 'אנכי אעלך גם עלה', כאשר תעמוד בנסיון העליה שלך תהיה מרומם מאד, לא סתם עליה אלא גם עלה. וכדי ליתן לך דוגמא חיה שהוא כן, הורדתי מתחלה את יוסף למצרים, בחור יחידי ומתגורר שם כ"ב שנה, ועומד חי בצדקו. וזה יהיה לך לעיניך כי יכולים להתגבר. והיינו כי גם אחד מזרעך לא יגיע לעבור הנסיונות קשות של יוסף, להיות משנה למלך במצרים, שאין צריך ליתן חשבון על מעשיו לשום אדם. 'יוסף ישית ידו על עיניך', מה שהורדתי מתחלה את יוסף למצרים ועומד בצדקו, זה יהיה לך לעיניך תמיד, שהכל תלוי בהאדם, ואין לך דבר העומד בפני הרצון. ולכן יוסף מחייב את הרשעים (וימא לה:).

וזהו שאמר, ויאמר אלקים לישראל 'במראות הלילה', כאשר לנגד עיניו של יעקב היתה ירידה זו למצרים מראה של חשכות עמוקה, כמו לילה, שאין רואין פתח של אור, ונצטער למה מביא ה' את זרעי לנסיונות גדולות כאלו.

קרא אליו ה' 'יעקב יעקב' לשון חיבה, זהו מרוב חיבתי אליך, אני רוצה להנחיל אותכם חיי עד לנצח נצחים בקישוטים רבות בעולם שכולו טוב. ולזה לא יכולין להגיע בלי עבודה קשה של נסיונות רבות, על כן מרוב חיבתי אליך אתה יורד למצרים, ו'אנכי ארד עמך מצרימה', אני אתן לך הכוחות להתגבר אם תרצה, 'ואנכי אעלך גם עלה', שתתעלה ברום הפסגה כאשר תזכה לעמוד בנסיונות אלו.

והנה מצינו שיוכל אדם יחידי להתעלות להיות חשוב באיכותו כמו רבים. ועל דרך שנאמר במשה רבינו שהיה שקול כנגד ששים רבוא (שהש"ר א-סה). ואמרו על יאיר בן מנשה שהיה שקול כרובו של סנהדרין (בבא בתרא קכא:). ובכל נסיון שהאדם עומד בה מתעלה באיכותו תמיד יותר ויותר. ונראה דוזהו שאמר הכתוב בפרשתנו, כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים (מ-כו). והיינו שבימי יעקב היו כללות ישראל שבעים נפש, ובימי משה נתפרדה לששים רבוא נפש. ואמר במעלתן של זרע יעקב, שכל 'הנפש' לבית יעקב, כל יחיד ויחיד היה 'שבעים' נפש, היה שקול כמו כל הכלל.

וזהו שהבטיחו ה', שישראל יעמדו במצרים חי בצדקתם לפני ה', עם כל הנסיונות הרבות שיגיע להם שם בערות הארץ, וכמו שהיה באמת, כדאיתא במדרש (ויק"ר לב-ה) שכולם היו גדורים, ולא היה בהם אף אחד פרוץ בערוה. ולכן אל תירא מרדה מצרימה כי 'לגוי גדול' אישמך שם, כל אחד ואחד מהם יהא שקול כגוי גדול, שבאיכותו יהיה נחשב גם היחיד לגוי גדול.

*

ויש לומר עוד במה שאמר, אנכי ארד עמך מצרימה, ואנכי אעלך גם עלה. על פי מה שכתוב במאור ושמש (פ' ואתחנן) בשם הרה"ק רבי מיכל מזלאטשוב זי"ע, אנכי עומד בין ה' וביניכם (ה-ה), כשהאדם מחזיק בעצמו שהוא מעולה באיזה מעלה בתורה או בעבודת ה', אזי הוא עושה מסך מבדיל בינו לבין קונו. וזהו 'אנכי', האנכיות, שמחזיק עצמו ליש, היא היא המחיצה העומדת בין ה' וביניכם, שחוצץ ומבדיל בין האדם לקונו ע"כ.

ויסופר על הרה"ק רבי יואל זצ"ל מטשאפלה, שפעם הרגיש השתוקקות גדולה אל רבו הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש זצ"ל, ונסע אליו רכוב על סוס. ובבואו שם דפק בדלת להכנס אל הקודש פנימה. ושאל רבו מי שם.

והשיב רבי יואל, 'אני'. והשיב לו בקול, מי זה יכול לומר אני, אני ה', אני ולא אחר, רק הקב"ה נאה לו לומר אני. הרגיש רבי יואל שכבר קיבל מה שצריך, ותיקף ומיד עלה על סוסו וחזר לביתו (תורת אבות דף רפ"ח).

אך לעומת זה לפעמים יש לקיים ויגבה לבו בדרכי ה', להכיר גודל מעלת האדם, להתחזק ולעמוד איתן, כי עבודתו חשובה מאד למעלה, ולדקדק על כל תנועה שעושה. ומכל שכן בימי הנעורים לשאוף לגדולות, שיתגדל לחכם בתורה ולצדיק אמת. וזהו שאמר 'אנכי' ארדה עמך מצרימה, עם מדה זו של 'אנכי', להחזיק עצמו באנכיות, יכולים ליפול ולירד מטה מטה. אבל לעומת זה 'אנכי' אעלך גם עלה, אם מנצל האנכיות לשם שמים, אז יוכל להתעלות במדה זו בעליה ביתר שאת ועוז.

*

ואחר שהגיע יעקב למצרים והתראה עם יוסף כתיב, ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי ראיתי את פניך כי עודך חי (מו-ל). ונראה דאיתא בגמרא (ברכות ה.) לעולם ירגיזו אדם יצר טוב על יצר הרע [שיעשה מלחמה עם יצר הרע], שנאמר (תהלים ד-ה) רגזו ואל תחטאו. אם נצחו מוטב, ואם לאו יעסוק בתורה שנאמר אמרו בלבבכם. אם נצחו מוטב, ואם לאו יקרא קריאת שמע שנאמר על משכבכם. אם נצחו מוטב, ואם לאו יזכור לו יום המיתה שנאמר ודומו סלה [יום הדומיה הוא יום המות, שהוא דומיה עולמית] ע"כ. דהיינו שלפי מה שמתגבר יותר יצרו עליו, הוא צריך תחבולה יתירה. ומתחלה ירגיזו יצר טוב על יצר הרע, ואם לא עלתה לו בזה, שעדיין מתגבר עליו יצרו אז יקרא בתורה וכו'.

ובעיון יעקב (שם) הקשה למה לי כולי האי, הוי ליה מיד להזכיר יום המיתה. וכתב דזהו מפני שאין העצבות טוב, ואין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה, על כן רק אם לא הועיל קריאת שמע ותורה יזכיר יום המיתה ע"כ.

ובאגרא דכלה (פ' תולדות) פירש מה שאמר יצחק אבינו, הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי (כו-ב), כי יצחק

התנהג תמיד ביראת הרוממות, ומעולם לא עלתה על דעתו לפרוש מן העבירה בשביל יראת העונש של יום המיתה, בזוכרו לאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון (אבות ג-א). ועל כן אמר הנה נא זקנתי, ואף על פי כן מעולם לא ידעתי יום מותי, שאצטרך לפרוש מן החטא בשביל הזכרת יום המיתה, אלא כבשתי את יצרי מתוך תורה וקריאת שמע ע"ש.

והנה יעקב אבינו כאשר הגיע למצרים, והרגיש גודל הטומאה שם, שהנסיונות יהיו מרובים, ולא יוכלו להתגבר רק על ידי הזכרת יום המיתה, שיבוא יום שיצטרכו ליתן דין וחשבון על כל דבר, ורק בזה יוכלו להתאמץ. וזהו שאמר 'אמותה הפעם', עד עתה לא ידעתי יום מותי, לא הוצרכו להתגבר על היצר בהזכרת יום המיתה, אלא בתורה ועבודה, אבל אמותה הפעם, הפעם הזה בהיותנו במצרים נצטרך להשתמש בהעצה הזו של יזכיר לו יום המיתה.

אך באמת הזכרת יום המיתה, אינה מרוכזת רק לזכור עונשי גיהנם וכו' שיש על כל עבירה, והאומר הקב"ה ותרן הוא יוותרו מעוהי (בבא קמא ג-ג). ואמרו (עירובין יט.) מאי דכתיב (תהלים פד-ו) עוברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו גם ברכות יעטה מורה, עוברי אלו בני אדם שעוברין על רצונו של הקדוש ברוך הוא, עמק, שמעמיקין להם גיהנם, הבכא, שבוכין ומורידין דמעות כמעייין של שיתין, גם ברכות יעטה מורה, שמצדיקין עליהם את הדין ואומרים לפניו רבונו של עולם יפה דנת יפה זכית יפה חייבת, ויפה תקנת גיהנם לרשעים וגן עדן לצדיקים ע"כ.

ויש בהזכרת יום המיתה לתת לב גם על גודל השכר הצפונה לעושי רצונו, ומתגברים על יצרם, אשר יפה שעה אחת קורת רוח בעולם הבא מכל חיי עולם הזה (אבות ד-ז). וכי כדאי עבור תענוג קטנה של שעה מועטת לאבד תענוג נפלאה לנצח נצחים, וכמאמרם (אבות ב-א) הוי מחשב שכר עבירה כנגד הפסדה. ולצייר לעצמו גודל שכר הצפון לכל אחד ואחד, שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, וזאת יעלה בזכרונו, הקורת רוח שיזכה בהם לחיי עולם הבא, ובזה יתגבר על יצרו.

הגליון הזה נתגדב על ידי

מוה"ר ר' קלמן יואל סופר הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצוה	מוה"ר ר' שניאור זלמן קליין הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	מוה"ר ר' יצחק אויש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	מוה"ר ר' יצחק מרדכי פאללאק הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת התאומות למול טוב	מוה"ר ר' בערל בערקוי הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למול טוב
---	--	--	--	---